

HISTORI

NICODEMUS

K

Ysgrif. Neu yn hytrach *Morys*
1766

Ysgrifed Nicodemus, o herwydd na ddethyniodd yr Eglwys, ond pedair Esgyl.

Ac yr oedd Dyn or Phariseaid ei enw *Nicodemus* pennaeth yr *Judeawon*; Flwn a deaeth at yr *Jesu* liw nos; d'a ddawodd wrtho, *Rabbi*, nym a wyddom ma'i Dyn lawdar ydwyf ti, wedi dyfod oddi wrth *Dduw*; Cynys ni allai neb gwneuthur y *Gwyrthiau* hyn y' wyt ti yn eu gwneuthur oni bai fod *Duw* gyd ag ef &c. *St. Joan 3. ben; 1, 2, &c.*

Ac y mae helyd lawer o bethau eraill a wnaeth yr *Jesu* y rhai ped ysgrienaidd hwy bob yn un ac un, nid wyf yn rybied y Cynnwysai y byd y llyfran a ysgriennid *ult St. Joan. 21. pen. 29* Os Esgyla, nebi clwiangen na'i hyn a dderbynialoch, bydded *Anathema Galat. 1. pen. 9.*

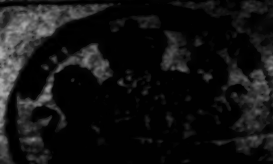
Da yw'r Mae'n gyd a'r Esgyl;

Medd *Gwyddfarch gyfarwydd. 1206.*

A ofodwydd allan gan *Da fydd Jones*; *Myfyriwr* ar hon bethau.

Ysgrif. 1766.

Argraffwyd yn y *Manthor* gan *Tob. Durston*

Llythyr at y Darllenydd.

FE ddywed rhyw rai (mae'n debyg) mae petb a ddyfeisiau i, neu arall yw Efengyl Nicod mus; ond gwybydded y cyfryw rai mae i a Llyr ysgafon y Dr. Tho. Williams o Drefriw y llynais i y Coppi bwn, o'r Llyr Gwyn o Hergest y Cadd ynte, yr hyn a 'scrifennodd ef yngbyleb y flwyddyn 1596 yr oedd ef yn Dysgedig yn ei amser. mae'r Dr. Davies yn ei lythyrau ladin fydd yn y Geir-lyfr, yn ei Glodfori, 1632. Ac un Charles Edwards yn Hanes y Ffydd pen. 19. 206. 1677. Ar Parchedig Theo. Evans. Drych y Prif Oesoedd. Rban. 2, pen 2. 217. 1740 y mae y Dysgawdwyf yno yn llawn wybodol ei Ddysgeidiaeth ef ond mae Broughton Vol. 2 page 169 1739, a Dupin Canon of Scripture, T, 2; c, 6. yn gwrthwynebu'r petb.

I Darllenydd mwyntlan! gwybydd nadwy'n gwneuthur megis pe bawn or Esgwyddor felldigedig, bonno, y geilir angwanegu at y 'Scribythrau; canys hynny fydd gwbl wrthwynebol i gyngor yr yspryd Glân yr bwn a ddywed, Na ddyro ddim at ei eiriau ef, rhag iddo dy geryddu ath gael yn gelwyddog. Diar. 30. 6. Etto y mae bi'n ddiddadl, fod llawer o bethau amgylchiadawl heb eu 'scrifenu, y wnaeth yr Jesu ynghwydd ei Ddisgyblion St. Joan. 20, 30. welc! ger bron Duw nad wyf yn dywedyd celwydd. Gal. Pen. 1. 20. Yr bwn bwyaſ dy utudd Wasanaethydd Dafydd Jones.

Trefriw Tan yr yw,
Mai 4, 1745.

Histori Nicodemus. &c.

YN yr Awr y pechodd *Adda*, ymharad-
 wys, y bwriwyd ef allan o hon i wedi
 iddo bechu; a llef a roddes, o'i weled i hun
 yn noeth; Ac o drugaredd yr Arglwydd y
 cuddiwyd ef, ar dail, ac o Rôdd y Cafodd
Addewid, y rhoddid iddo *Olew Trugaredd* yn
 Niwedd ei Oesoedd, Ac oddiyna y daeth
Adda hyd yaglyn *Ebron* gydag *Esa* ei wraig
 ac yno y dioddefodd lawer o Lafuriau trwy;
 chwys gyda chystuddiol Galon, yno y ganwyd
 iddo ddau fab, *Cain* ac *Abel*; Ac fel yr oedd
 ynt yn *Aberthu* o herwydd eu *defod*, yr edry-
 chodd yr Arglwydd ar offrymmau *Abel*, ac
 nid edrychodd ar offrymmau *Cain*; canys o
 wrthwyneb ei galon yr Aerthai. A phan
 adnabu *Cain* nad edrychai yr Arglwydd ar ei
 Aberth, llidio a wnaeth o genfigen, a † lladd
Abel ei frawd, A phan wybu *Adda* hynny
 y dywedodd ma'i llawer o ddrygoedd a dda-
 eth o achos *Gwraig*! Byw yw Duw, o bydd
 achos i mi bellach a *hi*. Ac ymgynnal a
 wnaeth oddiwrthi 200 Mlynedd; ac eilwaeth
 o gyd ymddiddan â *Duw* y bu achos iddo a

A 2

hi

• *Drexelius pen* 2. 208. 1691. *Rheol Jor. Taylor*
 E. W. 1701. † *Gen.* 4. 8.

hi, ac y 'bu fab iddo o honi a alwodd ei
Seth, A hwnnw a fu ufudd iw *Dad* a phan
 ydoedd *Adda* yn ddeg mlwydd ar hugain a
 Naw cant acar flino o honaw yn diwreiddio
 dryswch a mieri, dyfod a wnaeth yn ei gof, a
 dal tristwch a myfyrio yn ei feddwl, y tyfai
 oi *Hoppil* ddirfawr ddrwg yn y Byd a blino a
 wnaeth oi fywyd; ac yna galw *Seth* ei fab
 atto a dywedyd wrtho; Fy mab ebr ef, mi
 ath anfonaf hyd § ymharadwys at *Churbin* yr
 Arch Angel, yr hwn a geidw *Bren* y *Bywyd*,
 a chleddyf, Tan troedig yn ei law, parod wyfi,
 ebr, y Mab; mynega i mi'r ffordd? a pha
 beth a dŵedaf wrtho? dywed iddo *Lesga*
 o hono fio o'm *Bywyd* : Ac attolwg iddo oddi-
 wrthwyf, gan ddymuno, anfon gyd'a thi ym
 hyspyrwydd o *Olew Trugaredd* a addawodd
 yr *Arglwydd* ym. pan i'm anfonodd o *Barad-*
wys. Ewyllysgar a fu *Seth*. nid oeddodd, Ac
 yn y modd hwn y dysgodd y Tâd y ffordd
 iddo. Dos ebr ef, yngwrthwyneb y *Glynn*
 rhyngot ar *Cwyrain*; Ac yn eithaf y *Glynn*
 ti a gei *Ffordd* ddisfather hyd † *Ymbaradwys*; ac
 fel y bo hylpys genyt y *Ffordd*, ti a gei ar hyd
 y *Ffordd* y *Brisg* tég hwnnw, o ôl dy *Dad* a'th
Fam yn wiw grin Losgedig er pan ddaethom
 o *Baradwys*, gan Orthrymed y fu ein pechod-
 au

§ Drych y *Prif oesoedd*. Pen. i. 6. 1740. † Sr. *John*
Mandevil pen 77, of *Paradise Terreſtre*. M. S.

au ac na thyfodd na blewyn na llyfieu yn y
ffordd y Sathrasom a'n traed y Ddaiar Oddi-
yna, fel hyn y cerddodd *Seth* yn Dduwioltryd
oddiwrth ei Dâd tu'ar *Pbaradwys*. * Ac fel y
neshaodd i *Baradwys*, Wele! mal Tân yn ei
gylch o oleuad *Paradwys*. Ac otna a fu arno o
debygu fod Tân yn ei Amgylchu, ai Dâd
eifioes ai rhybyddiafei ynghylch y digwyddiad
hwnnw. Ac ymgroesi a wnaeth ynteu a dodi
arno *Arwydd y Tri Pherson*. † Ac oddiyna yr
aeth yn rhwydd hyd ym' *baradwys* a phan
welodd yr *Angel* ef, y gosynodd iddo, pa achos
y daeth yno? Fy Nhâd y sydd ebr ynteu,
ddarfodedig o henaint, ac sydd flin bellach oi
fywyd, ac am hanfododd i attat ti, i ddeisyf
gennyt hyspylrwydd iddo am olew y *Drugared*
addawyd iddo, mae fel y dantonych di gyd 'a
mi iddo. Dyro di dy ben drwy *Orddrws* y
portb, ebr yr *Angel* ac Edrych, o fewn yn graff
beth a welych yno, a phan ddodes ei ben i
mewn, ef a welodd y cyfryw degwch fel na
allai Dafod ei draethu i maryw Genhedlcedd,
ffrwythau, a blodeu. ac a wrandawodd ar gy-
fryw *Foliadan* ac *Organau*, &c. na's clybu Ddyn
erioed eu cyffelyb: Ete a welai yno hefyd
Ifynnon Eglur, ac o honi bedair ffrwd yn lli-
thraw; enwau y rhain yw, † *Pison*, *Gihon*, *Ti-*
gris, ac *Euphrates*, Ar Pedair Afon hynny
sydd

* *Luc. xxi 43.* † *Gen. i. 26, Gen. 2. 11, &c.*

fydd yn Gwal'naethu Dwfr drwy yr holl Fyd.
 Ac uwch ben y *Esfynnon* yr oedd *pren* dirfawr
 ei faint, ac aml ei *Geingiau* yn *fancyff noeth*,
 heb *Risgl* ac heb *Dail* arno. Ac yno meddy-
 liodd *Seib* ma'i hwnnw oedd y *pren* y *pecha-*
fa ei *Rieni* o honaw, oi *Weled* yn *Gelffaint*, or
 un achos ac y gwel'fai'r *Berysg* ei *Rieni* heb dyfu
 blewyn y *Efordd* y *Cerddafant*. Ac or unthyw
 achos hwnnw, bod y *pren* yn *Noeth* o bechod ei
Rieni. Ac yna y tynnodd efi ben drach-
 esen at yr *Angel* i fynegu iddo yr *byn* a welodd
 yn llwyr. Ac yna'r arhcodd yr *Angel* iddo
Edrych drachefn i mewn i weled pethau *Er-*
ailla phan *Edrychodd* y gwelodd yno y *pren*
llwm a welodd or blaen, yr awr honno, yn
 amgylchiedig o *Ddail* a *Rbisgl*, ac yn gyfu-
 wch ar *Néf*. Ac ymrig y *pren* yr oedd *Mab*
newydd Eni, a debygai ef yr awr honno, a
Diliad *Mab* am dano; ac ofn y fu arno yr
Gwelediad hwnnw, a thro'i ei olwg tu ar *Dda-*
iara wnaeth: Ac yna y gwelai *wreiddyn* y
pren yn myned trwy'r *Ddaiar* hyd at y *Gryf-*
gadr. Ac yna yr adnebu ef enaid ei frawd
Abel. Ac yna yr ymchwelodd drachefn at yr
Angel i ddargan a welodd iddo. Ac yna y
Deonglodd yr *Angel* iddo y *Weledigaeth* am
 y *Bachgen*. A *Mab* hwn a welai't ti, ebr ef
Mam *Duw* yw hwnnw, yr hwn fydd yn gof-
 idio am bechodau dy *Rieni* di, ac ai gofidia hyd
 oni

opi ddél || Gysawnder yr Amser, A hwnnw
 yw yr Olew Addewedig, iſh Rieni di, hwnnw
 a wna y Drugaredd dros dy Rieni di, a throſ
 eu *Heliseaddiaeth*, ar Drugaredd honno yw
priodolder cariad: Ac wedi dysgu or *Angel*
Seth fel hynny pan ydoedd yn myned ymma-
 ith, y Cododd yr *Angel* iddo *Dri Gronyn* o
Geudawd Afal y pren hwnnw, fe yr arehodd
 y Tâd iddo, a mynegu iddo y diffoddai ei
 Dâd ar ben y *Tridiau* wedi y delau *Seth* at *Adda*
Dyroditheu ebr, ef, y *tri Gronyn* hyn oddidan
 wraidd ei Dafod ef, ac o honynt y cyfyd *tair*
Gwialen; un o honynt a fydd o ryw *† cidru-*
ydden, ar *Ail*, a fydd o ryw *Sipresswydden*, ar
Drydedd a fydd o ryw *Pinwydden* trwy y *ced-*
ruydd y deall y *tâd* or *Net*; canys uchaf
 prena ei dyſiant yw, drwy y *Sipresswydd* y dea-
 llir y *Mab* canys goreu pren yw ei Arogleu a
 rhelufaf ei ffrwyth, drwy y *Pinwydd* y deallir yr
Yspryd Glân o herwydd amllder, ei ffrwyth ac
 oddiyna y daeth *Seth* at ei Dad *Adda* ai neges
 yn rhwydd drachefn ganddo. A phan fynegodd
 iddo oi Gennadwriaeth, llawen iu a dyna'r un
 waith y chwarddodd *Adda*, § er pan ddaeth i'r
 gdaiair: Ac o hyd, llêf a Roddes, a dywedyd
 A 4 Arglwydd

*-S^r. *John Mandevil pen.* 1. 10. § *Dwy Daith i*
Gaeſalem 33. 1727. § *Gal.* 4. 4. *Chwch ſaly Dy-*
wad, y *Bardd*, ar *Farwnad Griffidd Hiraglog*,
 1539

Arglwydd ebr ef digon yw hyd fy mywyd cym-
mer fy Enaid attad. A chyn pen y tridiau fel
y dywedodd yr *Angel* y Disioddes *Adda* ac *Yn-
glynn Ebron* y Claddwyd ef gan *Setb* ei fab, Ar
Tri Gronyn a ddywedpwyd uchod a roddodd ef
dan wraidd ei Dafod ac o'r rhai hynny y cy-
fododd || *Tair gwialen* ar oedd byrr a chym-
maint oedd hyd pob un ai gilyd, ar *Gwiall*
hynny a drigant o enau † *Aada* hyn at
Noab, ac o *Noab* hyd at § *Abraham*, ac o *A-
braham* hyd at *Foesen*, heb na thyfu na
chynyddu mwy na hynny; na symmudo
dim or naturlaeth; Ac yna pan aeth *Moesen*
iddwyn Pobl yr *Israel* o gaethiwed yr *Aipht*,
oddiwrth *Pbarao* Frenin; drwy *Fôr Rhudd*,
ac a boddesi *Pbarao* ai bobl ac y daeth *Moe-
sen* hyd *Ynglynn Ebron* a phobl Dduw gyd ag
ef, Ac fel yr ydodd *Moesen* gwedi Gwersylltu;
Bendigo y bobl a wnaeth i dderchafel y *Tair*
† *Gwialen*

* *Gwiall a gâd tyfiad da,*

Yngwydd o Enau Aada,

Deeth Farde felly daw o'r h. fedd.

Ganghenau' Groes gynghanedd, Wm. Llew 1560.

Tyfiolaeth Barda arall i'r unrhyw Vide Grammat.

Dr. Davies 219 1621:

O Enau Aada daer Winwydden,

Ar groes a droes yn dair Affen;

Gwiall oedd y gil ai En.

Draw gwelid yn Dair Gwialen,

§ *Virgil Aeneid. Libri. * M. S. Mondesil pen. 12.*

|| *Gwialen* a oeddynt o *Enau adda*, ai chan ei
 ddyscu o *yspryd Prophwydoliaeth*; achub y
 tair *Gwialen* a wnaeth au tynn a phau eu
 tynnodd o *Enau adda* y cawfant y cyfryw *ar-*
ogleu fel y tebygant eu bod yn y *Ddaiar Adda-*
wedig a phau y tynnodd *Moesen* hwynt. fe a
 ddywedodd, ma'i y *Drindod* a arwyddocant
 a llawen fu *Foesen* o gaffael yr *Aroglau* ar *Ar-*
wydd da hwnnw. A'u cadw yn anrhydeddus
 a wnaeth a *Gwisg* yn eu cylch yn *Geiriau*
 anwyl a 40]mlynedd y blant yn y *Difaeth-*
wch. Ac o digwyddau cytartod a neb or llu,
 ar haint, ai *Dolur* ai *brath* pryd gwenwynig,
 neu, *anaf* arall, y rhoddau y *Prophwyd* y
Gwaiail yn ei *Enau*. yr awr honno y byddant
jach, † Ac yna y damweiniodd erchi or *Bobl*
 i *Foesen* *Ddwfr* or *Graig* a *Goganau Moesen*
 am *Ddwfr* : *Rhyfeddol* yr *erchwen*, ebr *Moe-*
sen. a allaf fi *Bobl* atgas *Angredadwy*, ddw-
 yn *Dwfr* i *chwi* or *Garreg* hon? a tharo *Dau*
ddyrdad a'i *Wialen* ar y *Graig* a wnaeth, oni
 ddaeth *Dwfr* yn 'nelaeth o honi fel y galleu
Dynion ac *Anifeiliaid* gaffael digon o honi
 ac yna yn ddiotod yr § ymddangosodd yr *Ar-*
glwydd i *Foesen*, ac ymddiddan ag ef, fel hyn,
 gan nad ymddiriedaist i'm *Henw* i ebr ef, ger
 bron pobl yr *Israel*, nid *Arweini* ditheu hwynt
 i'r *Ddaiar Addewedig*. Pwy *Arglwydd*, ebr
Moesen

* *Exod.* 4. 11. 2. § *Num.* 20. 8, & 11. § *Exod.* 34. 29

Moſen au deg hwynt ? Ryw wyfi, ebr Duw, od a neb o honynt yno, onid, † *Caleb* a *Joſuah* ; yna a Deallodd *Moſen* fod eu Ddydd ef ar ddyfod : ac yna y daeth ir ſan iſaf † *Englynn Tabor*. ac yno y plannodd ef y *Gwielyn* yn y Ddair : o cherllaw, Bêdd iddo ei hun ; ac oddiyna myned yn y Bêdd a wnaeth, a Diffoddi. Ac yno y bu y *Gwial* hynny, Fil o Flynnyddoedd hyd yn amſer *Dafydd Frenin Juda*. Ac ymhen 1000 o flynyddoedd gwedi *Maſen* Brophwyd yr Addysgwyd *Dafydd* trwy yr *Yſpnyd Glan* i fyned o honoef, i Fynydd *Tabor* i gyrchu y *Gwial* a blannafai *foſen* yno. A *Dafydd* a aeth yno, a ddug y *Gwial* hyd *Yngbaerſalem*. Canys Duw a Ragwelodd fod Jechyd Pobl oedd o honynt, trwy eu rhinweddol Ddeilliaw. Ac yna'r aeth *Dafydd* hyd yn *Arabia*, ac yn ym'henn y Nawfed Dydd y daeth i Fynydd *tabor*, ac yno y Cafodd *Dafydd* y *Gwial* a fynegafai yr angel iddo, a phan eu tynnodd hwynt or Ddaiar. Arogleu mawr werthfawr a gafodd *Dafydd*, ai holl gynulleidfa or *Gwial* ; mal y tebygent ac y credent oll eu bod yn Beth Nefol. Ac fel yr oedd *Dafydd* yn ymchwelyd, y Cyfarfuageſ ſinderau lawr, a goludus heintiau o amryw : a phawb o honynt a gawſant Jechyd o nerth y *Gwial*, Ac hwynt o lef Prophwydoliaeth

phwydoliaeth yn llawenu, heddyw y mae Duw
 yn rhoddi Jechyd i'r Byd, trwy nerthu ei law
 Allwog, a thrwy yr *Yspryd Glan*: a thrwy la-
 wenydd mawr yr aeth pawb o honynt tuag
 Adre yn jach. Ac ym'hen y Nawfed Dydd
 y daeth *Dafydd* drachefn i *Gaersalem*, a medd-
 ylio a wnaeth pa le y plannau y *Gwiall* hynny
 yn Anrhydeddus. Ar Nôs honno y rhodda
 hwyat mewn *Ogaf* o *Garreg* a oedd gerllaw
 Dwfr, fel y gallai drannoeth ar Ehang eu
 plannau; Ar nos honno y gadaedd geidwad
 agoleuad ar y *Gwiall* gyd ag hwynt, Ac yr
 aeth ynteu i Orphwys. Ac etto o nerth y
 Duwiol (ar *gwail*) yr hwn sydd radlonus yn
 Wastad, yr hwn ni thwylla ac ni thwyllir,
 y Derehatodd y *gwiall* yn eu Sefyll, ac a wrei-
 ddialant yn y *garreg* a chymysgodd y *tair*
gwialen yn un! A phan Welodd y Brenin y
 Rhyfeddod hwnnw, y dywedodd, Bid ofn
 Duw ar holl Genhedloedd y Ddaear, canys
 mawryddig a Moliannus yw yn ei weithred-
 oedd, ni symmudod y *Brenin*, hwynt or lle
 hwnnw; canys darfufai iddo eu golod yn rhy-
 feddol. A *Dafydd* a wnaeth fôr ynghylch y
Prenn yn ddeg wedi eu plannu o Dduw hwynt,
 hyd ym'hen y 30 mlynnydd; ac ar eu twf bob
 Blwyddyn, y parodd y *Brenin* Roddi Cylch 600
 Blwyddyn o arian fel y gwybyddau beth a
 fai dwf y *prenn* Cysfegredig bob Blwyddyn.
 Ar maint ag a dyfodd arno y Flwyddyn gynta.
 a dyfodd bob Blwyddyn arno wedi hynny;

lef oedd hynny, *cyfudd* bob Blwyddyn, Ac
ymhen y 30 Mlynedd gwedi gwneuthur, o
Ddafydd ddirfawr bechod, a haeddu barn
Duw; yr aeth *Ddafydd* dan y *prenn* Cyffegre-
dig i wylo o Edifeirwch am ei bechod; ac y
dywedodd i'r Arglwydd, y *Meferero*. Sef
Psaln 51. Wedi gorphen y Plalm, y dech-
reuodd Adeiladu Teml i'r Arglwydd yn jawm
am ei bechodau. * A 14 o Flynyddoedd y
bu *Dafydd* yn gwneuthur gwaith ynghylch y
Deml, ac er hynny Gwr lladd celanedd yd-
oedd *Dafydd*, ni tynnau'r Arglwydd iddo * Or-
phen o hono ef y Ty, a dywedodd wrtho, nid
adeileidi di y Ty * canys Gwr gwaedllyd wyt
Pwy Arglwydd, ebr *Dafydd*, ai Haedeilada,
ynteu? *Selef* dy Fab, ebr yr Arglwydd, * ac
yna y deallodd *Dafydd*. na fyddai hwy ei oes
ef na hynny, yna y galwedd atto Henafiaid a
Phenadrïaid y Ddinas ac a ddywedodd wrthynt
Gwrandewch ar *Selyf* fy mab fel finneu; canys
yr Arglwydd ai dewisodd ef, ac wedi merw
Dafydd ai gladdu yngwyddfa'r Brenhinoedd;
y Gwladychodd *Salomen* yn *Judea*, ac a gwpl-
haodd y *Deml* gan lawenydd yn yfbaid 42 o
Flynyddoedd, * ac y mronn gorphen wedi,
ni chae na Seiri mae'n, na Seirie coed, yn holl
Goedydd

* 2 Sam. 7. a 1 Chron. 17. ar 22. * 1 Chron. 28. 3.
a 1 Bren. 5. 3. * 1 Chron. 22. 9, &c. * 1 Chron.
22. 2. * 8, Joan, 2, 20.

Goedydd *Libanus Drawst* a weddai o hyd yn y *Deml*: nac yn holl Goedydd y Teyrnasoedd eraill o gylch o gylch; megis wrth angen y *Torrafont* y *Prenn* hwnnw. ac y gwaethant *Drawsto* honaw, ac 31 *Cusudd* yn ei hyd. ac wedi, ei sefur felly, a *chyfydd* yn hwy nag oedd raid wrth linyn; pan dderehafwyd, ei hyn, yn ei le, yr oedd yn fyrrach ar nód *Cusfydd*; a *Thair*, gwaith y codwyd ac y profwyd felly, Sef yr achos y profwyd, pan fyddai y *Trawst* ar y llawr, hwy fyddai ar nód *Cusudd*. na'r mesur; a phan gysodid yn ei le, ar nód *cusudd* y byddai tyrfach! a rhyfeddod a fu hynny gan y *Seiri*, a chan y rhai a Edrychodd arno, a galw y *Brenin* a wnaethant i ddangos iddo y *Rhyfeddod*. Ar *Brenin* a barodd raddi y *prenn* yn y *Deml*, megis i'r *amrbydedd* gan y sawl a ddelai i'r *Deml* i mewn, oddiyna yr aeth y *Seiri* i geisio *trawst* a weddai, ac ai cawfant yn hawdd; ac a Gwplhasant *Deml Ddafydd* yn llawen nyfryd. yr oedd Defod gan y Teyrnasoedd o gyich *Jerusalem* ddyfodi bererindod, i *Deml* yr *Arglwydd* i addoli Duw. Ac yna y digwyddodd anrhydeddu y *trawst* gan Bawb ar a ddelai i'r *Deml*: Ac yno y daeth *Gwraig Sanctaidd* a elwid *Maximilla* ac yn ddjarwybod yr a'e ac eisteddai ar y *prenn* Cysfegredig. Ac yna y clywai ei Dillad yn llosgi yn ei chylch; ac o ymadrodd Prophwydoliaeth y rhoddde ei llawn les, ac a ddywaid, *Fy Nuw i'r a'm Harglwydd Jezu Crist.* A phan

phan glybu yr Iddewon Enwi o honi Jesu
 Grist, y llabyddiasant hi a meini! a honno
 fu y *Mertbyr gyntaf* a ddioddefodd Ferthyro-
 laeth yn *Enw Crist*, ac oddiyna y tynnodd yr
 Iddewon gyda Gwragedd a Gordderchadon
Salomon y trawst or *Deml*, ac ni bwriasant i
 fewn llin a oedd gerllaw y *Ddinas*, a *Elwid*
 * *Probatia Piscina*,. Yn yr hwn y golchid
 perfeddau Anifeiliaid a Offrymmid yn y *Deml*.
 Ac etto ni adawodd yr Arglwydd fod y
Frenn Cyflegredig hwnnw heb wneuthur gwr-
 thiau, pa le bynnag y byddai, onid beunydd,
 rhwng hwyr a boreu y *Disgynnai angylion* yn
 y llyn, a chyffroi y llyn a wnaent. ar Dyn
 cyntaf a ddelai ir llyn ar ol cynhyrfu'r *Dwfr*
 o bai haint bynnag a fae arno, ef a gae War-
 ed ac Iechyd, a phan welodd yr *Juddewon* y
 gwrthiau hynny y *Tynnasant* y *prenn*, or llyn,
 Ac ai rhoddasant yn *Bont* ar *afon* iw *Sathru*
 fel y byddai llai ei wrthiau, Ac yno y bu y
prenn yn gorwedd ar lannau yr *afon* honno,
 oni ddaiith * *Sibilia Frenbines Saba*, hyd yn *Jeru-*
salem, i wrando Doethineb *Salomen* fab *Da-*
fydd, ac at y lle'r oedd y *trawst* yn gorw-
 edd y daeth, a phan gant hi y *prenn*, gostwng
 ei henn a wnaeth ac ymgyrnu yno a diosg
 gwisgiad

* *S. Joan* 5, 2. *Beth da neu yn ol R. Davis D. D.*
E. Dowi a W. Salbri 1567, y *Defaidiawg Llyn*

* *1 Bren: 10. 1. &c. 2. Cron, 9. 1, &c.*

gwisgiaid ei thraid, a chyfodi dillad a my-
ned trwy a Dwfr yn Olaf; a dywedyd o ym-
adrodd Prophwydoliaeth; y Ddaiar a leitha
o chwys; o arwydd y mynegiad hwn. * *Ef. a*
ddaw or Nef trwy'r oesoedd a ddél, *Brenin*,
nid amen i Farnu yn y *cnawd* pawb ai gwe-
lant ger bron; y drwg ar Da o honynt yn y
Dydd diweddaf, a phawb a ddaw yn y cnawd
i gael barn arnynt, a rhai a fo'n gorwedd dan
y pryd ar maen ac a fwriant oddi arnynt eu
Beddau, * ac y llysg y Ddaiar gan Dan, ar
Môr, ar awyr ac y tyrr pyrth uffern dywyll,
a phawb yn y cnawd a welant hynny, ar
flynnonau a losgant yn dragywydd o dan, yna
'r agorir ar Bawb eu gweithredoedd cuddiedig;
ai a egur Duw Ddirgeledigaethau y Calon-
nau; yna y bydd Galarnad a chrynfau, ac y
tynnir gwrês a llewyrch yr Haul, ac y dilcyn
y Sêr ac y dymchwel y Nef, ac y palla gol-
eani y lleuad, * ac y gostyngi'r y bryniau, ac y
derchefir y Glynnoedd, Ac ni bydd dim ar
di Wastadhaer, na Môr na Mynydd, nag u-
chel, nag isel. Ac yna y Gorphywys pob peth
ar Ddaiara falurir ag a loigir, ar Flynnonau
ar

† *Matt. 24. 30. ar 25. Esay. 13. 10. Exec. 32. 7*
Joel 2. 10; a 3. 15. Marc. 13. 24. * *Bloddnad*
ofnadwy. 23: 1704 Ystyriaethau Jer. Taylor pen
11. 1730. fel y dywed Barad o'n Gwlad. * *Mac*
Corn fraud im corn fry A eithw Bawb ei welu,
Sr. Dafydd Trefer, 1410. M. S.

ar afonydd a losgant ac yna y daw § corn,
 or uchelder ir awyr. Rhyfeddol gan bechnad-
 uriaid, ac yna y galara Pobloedd oblegid eu
 cam Weithredoedd, ac yna y treisir y Ddaiar
 oddiar *Uffern* i ddiangfa; ac yna y darostyngir
 yr hell Frenhinoedd ger bron yr Arglwydd,
 ac yna y llifa *Afon* o frwmstan gyd a *Thân*
gwyllt or Nef. Y lloer a gulle ei goleuni ei
 gvd. A hynny a ddywedodd bi wrth *Selyf*
 ap *Ddafydd*, ac yno y bu y prenn hwnnw yn
 gorwedd hyd yr amser y Dinddetodd *Crist*
 arno a phan farnodd yr *Iddewon* *Grist* i angeu,
 y dywedodd un or *Iddewon* o ymadrodd Pro-
 phwydoliaeth, Cymmerwch *Brenn* y *Brenin*
 fydd yn gorwedd tu allan ir *Ddinas* a gwne-
 wch o hono *Groes* i *Frenn* yr *Iddewon*, ac
 yna y daethant or tu allan ir *Drê* a thorrasant
 y dyddedd rann o *trawst*, ac o hwnnw y gwn-
 aethant *Grôg* yr Arglwydd, o saith Gufudd
 yrddi o hyd, a thri chufydd yn ei braich o
 faint, ac i Symmudasant bi hyd y lle a *Elwir*
Calvaria † ac ar honno y Croelhoeliant *Ein*
Harglwydd ni Jesu Grist, er Jechyd ir rhai a
 gretto iddo ir hwn y mae Anrhyddadd a Gog-
 oriant Tragywyddol ganddo. Amen,
Côf restr o'r serythyrau a grybwyllir am danynt,
Eitbr heb eu cyfleu yn Bibl.

Prophwydoliaeth *Enoch* a grybwillir yn
Jude, 14. llyfr *Jehu*. a sonir am dano yn

y 2 Chron. 30. 34. llyfr Rhyfeloedd yr Arglwydd a sonir am dano yn Num. 21. 14 llyfr Nathan y Prophyd. llyfr Iddo Prophydoliaeth Abijah, a Sonir am danynt yn 2 Cron. 9. 29. Llyfr Shemiah y Prophwyd a grybwyllir yn 2 Cron. 12. 15. llyfr Jaser, a grybwyllir yn 2 Sam. 1. 18. llyfr Gad, 1 Cron. 29. 29. llyfr Gweithredoedd Salomon. 1 Bren. 9. 41. llyfrau Salomon a Thair Mil o Ddiharebion ai Fil o Ganiadau, ai Lyfrau ynghylch coed, Planhigion, anifeiliaid, a Physgod, ac Adar, a grybwyllir am danynt yn y 1 Bren. 4. 32, 33. un Epistol at y Corintblaidd a grybwyllir yn 1 Cor. 5. 9. yr Epistol cyntaf at yr Ephestaidd Eph. 3. 3. Epistol at y Laodiceaidd a grybwyllir yn Col. 4. 16. llyfr Henoch a grybwyllir am dano ym Mhystol Theoddeus Origen a Tertullian. Epistol a Dadogwyd ar Barnabas, a Datcuddiad Pedr. Athrawiaeth dan enw'r Apostolion a grybwyllir am danynt yn Nhrydydd llyfr Eusebius, L. 3 Ch. 22, Edrych Destament y Deuddeg Patriach yn enwedig Levi. Juda, a Dan. 1700. A Bucheddau'r Apostolion, 1704 a llythur y Brenin Agbarus neu Abagarus o henw arall, at ein Jachawdwr. Darllen ynghylch Marwolaeth Paul yn llyfr Dwy Daith i gaerusalem 1727.

B

Dyma

Dyma ymddiddanion 'r fu Rhwng Adrian Ymerodwr Rhufain ag Epig ddaeth sefyddau wr colwyn y Byd. Ag felly yr Epig bwn ydaedd or dwyrain a Gwr dieithr yn Rhytaim ef a gorchwyd Ger bron Adrian i dreio ei ddoethineb ai ddisg; Ag yna Gofynodd Adriad i Epig o ble y doethost yma: Yna Epig Attebodd ag a dywedodd, myfi a ddaethym drwy Ewyllys yr Arglwydd Dduw.

A. Felly ti a wyddost gorechho doethineb,

E. Fa fo a doethinebefe au corechia ei hun.

A. Pa beth yw'r Nef,

E. Peth o ddirgeledig deunydd ai phortroiad megis Croen ar led,

A. Pa beth sydd yn cynnal y Nef.

E. Y ddaiar.

A. Pa beth iw'r ddaiar

E. Cello fywyd, i ddynion, o achos o honi y mae ymborth Gwylt a gwâr yn dyfod,

A. Pa beth sydd yn cynnal y ddaiar E. y dwfr

A. Pa beth sydd yn cynnal y dyfr, E. y maen;

A. Pa beth sydd yn cynnal y maen,

E. Y pedwar Angel adeiniog nid amgen,

Matth. Marc. Luc. a Joan.

A. Pe beth sydd yn cynnal y pedwar Angel,

E. Y Tân;

A. Pa beth sydd yn cynnal y Tân, E. y dyfnder.

A. Pa beth yw'r dyfnder,

E. Predd oedd cyn y Cwbwl lef yn Harglwydd Jesu Grist,

A. Pa beth a welir ag nid ellir Cyffwrdd ag e Ei Yr haul yn y Ffurfaen,

A. Pa beth iw'r Haul,

Cell

E. Cell o fywyd i ddynion,

A. Pa beth iw'r Lleuad

E. Llewyrch o dywyllwch a dysg ei Rhaidrwy

A. Pa beth iw'r fêr, E. Rhyfeddod ir byd,

A. Pa beth ni chwymp byth, E. y ddaiar,

A. Pa beth fydd yn dwyn ffrwyth heb wraidd iddo,

E. Llong ar y môr:

A. Pa beth gynta yn y byd, E. Meddwl dyn,

A. Pa beth iw'r Bruddwyd,

E. Llawenydd heb ynnill, Tristwch heb golled

A. Pwy a fu farw ag ni aned, E. adda,

A. Pa ddydd or mîs y bu farw, E. y pedwerydd dydd o Fawrth.

A. Pwy a aned ag ni bydd marw ond o fewn tair blynedd i ddydd y farw

E. *Enoch* ag *Elias* fydd y mharadwys hyd oni ddelo yr anghrist ir byd hwn.

A. Pwy a fu farw ai gorph heb ddarfod byth.

E. Gwraig *Lot* a drodd Duw yn ddelw *Halen*

A. Pwy a fu yr Offeiriad Cyntaf. E. *Melchisedec* or nefoedd

A. Pa lynydd ni chwymp Glaw arno byth, E. mynydd *Gilbor*,

A. Pa ddaiar ni ddaw na Haul na gwynt arni ond un awr er ddydd.

E. Y ddaiar y bu plant *Israel* yn fathru trwy'r mor Cêch.

A. pwy a welodd yr ysgolor ddaiar hyd y Nef,

E. *Jacob* ai gwelodd hi,

A. Pa sawl blwyddyn y bu Duw heb Lawio, ar y ddaiar,

E. Tair blynedd a chwe mis,

A. Pa le bydd diwedd y bydd, E. yn nyffryn
Jebesaphat.

A. Pwy a fu ag nid iw ag ni bydd byth.

E. Morwyn llwng wedi colli ei morwyndod,
oedd ag nid iw ag ni bydd byth.

A. Pwy a ordeiniodd y pasg gyntaf 'rioed; E,
Moses.

A. I ba le y mae yr môr yn myned pan fo yn
Treio.

E. I guddiedig wrthi y ddaiar ag eilwaith yr
ymchwelir i'r mâs yn ddiorphwys yn ol
ordinhad Duw.

A. Pa ffordd y dychon dyn gyffwrdd ar ne-
foedd ag ynt e yn fyw,

E. Pan Rhoddo Elusen i ddyn tlawd er
mwyn Duw

A. Pa draed sydd i'r gwynt,

E. Uchder ymynyddoedd ar Creigie canys yno
y mae ei hwysaf yn fwyaf,

A. Pa esgus sydd i'r niwl.

E. Cryfder tARTH y ddaiar a gwynydd,

A. Pa beth a ymddengys er cyn y tiwfr diluw,
yn fyw heb fod yn y Llong.

E. Y tan yn y maen ar pysgod yn y môr

A. Pwy gyntaf a wnaeth aradr, E. *Noa hên.*

A. Pwy gyntaf a wnaeth Lythyr, E. *Eniger*

A. Pwy gyntaf aberthodd i Dduw (gawr,
E. *Abel wirion fab Adda.*

A. Pwy a welodd y Tad eil hun.

E. adda ag eta pan ei gyrwyd o Baradwys ag
Abraham

(21)
Abraham wrth wreiddin y pren ;

A. Pa beth orel ymharadwys a gwaetha yn Uffern;

E. Einioes hir, A, pa bryd y dechreuodd Crist ymptydio,

E. Y degfed Dydd o Fawrth

A. Pa le y gorphwys enaid dyn pan fo y Cyfgu

E. Naill ai yn y Galon, ai yn yr ymenydd, ai yn y Gwaed,

A. Pa beth a wel Dyn pan fo yr enaid yn yr Menydd,

E. Fe wel gyflwybrwydd or peth a ddelo yn wir ar peth yw gosio yn enwedig pan fo yn Cylla yn gymedrol, os yn y Gwaed y Bydd efe. Tydi a fyddi yn dy weled uwch ben Dy-froedd a lliteiriant ag ni Ddow yn wir, os yn y Galon y bydd efe ti a weli yn dy gwsg y peth a chwenychu ei gael ac fy byddi yn Sôn am dano cyn Cyfgu neu ti a fyddi yn dyweled yn gweddio mewn gwif-goedd gwynion.

A, Trwy bwy y melldithied ag y bendithied y ddaiar:

E, Drwy *Noah* ag *Abraham* y bendithied y ddaiar ar Trwy *Adda* a *Chain* y melldithied y ddaiar

A. Pa ham y bydd ir doethion blant ynfydion

E. am ir doethion ystyried gormod nes fy chu natur.

A. Pa ham y bydd ar ddyn byw ofn dyn marw mwy na peth marw eraill.

E. O a c h o s i ddyn byw garu gysylldigeth yr e n a i d

Enaid ar corph a chafai ei gwahanedigeth
hwy.

A. Pa ham y gwnaethpwyd Gwraig o asen
Gwr mwy nag o fan arall arno ef.

E. Am ei bod hi yn ganolog ag ni ddyle ymgu-
di yn anghyfarchol iw gwr nag ymostwng
yn rhy ifel chwaith ond bod yn ufydd iw Gwr

A. Pa ham na bydd Hallt Bylgod y môr ag
yn'r heli yn wastadol.

E. Am nad or heli maent yn cael ei hymborth
ond ar y Croyw ddwfr.

A. Pwy oedd am adda, E. y ddaiar.

A. a phwy a ddarllenodd enw yr cyntaf

E. *Enoch.*

A. Pa fodd y gelwir y 4 afon fydd yn rhedeg
drwy Babilwys.

E. Person Gihon Hidesel Euphrates,

A. Pa hyd oedd llong *Noah* hen.

E. Tri chant cufydd ynei hyd a deg cufydd a
Deugien yn ei lled a deg cufydd arhigien yn
ei uchder.

A. a phwy a aned unwaith ag y fu farw
ddwywaith.

E. *Lazarus* a *Jonathas*:

A. a phwy a ddwad cyn ei eni, E. Joan
fedyddiwr,

A. a phwy a ddwad wedi marw, E. Dafydd
brophwyd,

A. a phwy ni chreuwyd ag anwyd, E. ein
Harglwydd *Jesu Grist*,

A. a phwy benna yn y nef ai angel ai dyn,

penna

E, Penna iw Dŷn canys Duw a ddewisodd
cnauld Dŷn am dano,

A, pa sawl mab a fu i adda E. deg ar higien
o feibion a degarhigên o ferched a Chain ag
Abel tros ben hyany,

A, a phwy a aned ag ni aned nai dad nai fam
E. meibion a merched adda ag efa,

A. a pha oedran yr aeth adda ag efa

E, Naw cant a deg arhigien oedd oed adda
705 oedd oed efa,

A. a phwy a gafodd ei famgu yn forwyn Ifange

E. *Abel* wirion fab adda canys cynta un a
gladdwyd oedd,

A: a pha ryw droedfedd Deca ar ddaiar a
wnaeth Duw

E. Wyneb Dŷn canys pe bae beder mil o
ddynion yn yr un lle fe ellid adnabod pob
un wrth i wyneb

A. pha ham y rhed gwaed Celed pe ddelo y
Llofryd uwch i phen mwy na phan ddelo
arall.

E. am ladd o *Cain* ei frawd ag ni chaed gwy-
bod nês i Dduw ddangos yn y modd hwnnw

A. a pha wr hyna a fu erioed E. *Matbuselah*
a fu fyw 969.

A, pa hyd y parhaodd y Dwfr Duliw E, Dei-
gien nhiwrnod.

A, a pha hebrwng Corph mwya a fu erioed,

E. Gwraig *Noah* ag a fodd yr holl fydw hym-
gradd canys nid oedd yr amser hwnnw ond
Noah ai dri mab ar tair Gwragedd.

pha

A, pha beth lela ei bris a mwya adal E, ufudd-
dod,

A, a pham y Cyfyd y bobol yn ei sefyll pan
fo yr Ficar yn darllen yr efengyl,

E. O achos mai gwirionedd yw a phawb a
ddyfsg godi gyda gwirionedd byth,

A. pa ham y gwnaed y gafell yn nis na'r Eglwys

E. Er dangos i Dduw ymostwng i ddyn yn is
nag y dichon dyn ymostwng i Dduw byth,

A. am ba sawl achos y rhoed tafod ymhenn
dyn E, er mwyn gwrthod cam gan arall
ag er mwyn gofyn cyfiawnder ag er mwyn
ymborth i'r corph.

A. a pha sawl peth sydd gyffredin i bob dyn
o gwbl E. gole yr dydd ar Dwr ar Tan,

A. Henwa i mi chwech oes y byd E. 1 adda,
2 Noah, 3. Abraham 4. Moses. 5. Dafydd
6 a Christ.

A. pa hyd y bu adda yn Uffern E. 4604
Blynedd a 6 awr,

A. a pha sawl dirgel beth sydd yn y Byd. E
Tranhau ac angen a gwynt ac Enaid Dyn,

A. pa beth a fu oenedigeth Crist E. fo fu bum
mila phum Cant a phedr blynedd

A. a pheth a fu oenedigeth Crist hyd anghrist,

E. 1 mil a a Cant a pheth a fu oedran yr
anghrift hwnw E. tair ardeg arhigien,

A. a pha beth a fydd o hynny hyd ddydd
Brawd,

Epig. atebodd a ddywedodd se fudd Dei-
gien nhiwrnod.

T E R F Y N.

